

Д-р РАДМИЛО ВУЧИЋ

О ИЗВОРУ ПЕДАГОШКОГ САЗНАЊА*

Судбина је сваког човека који ствара да у своме делу заостаје за идејом водиљом и да је никад не може потпуно да изрази. Све остаје „дело руку човечијих.“ Све што човек створи има искуствено условљен облик. „Велика“ дела заслужују то име само стога што претстављају најбољи израз доживљене идеје. У оној мери у којој човек тежи да то доведе до израза утиче свет идеја формативно на њега, на његову личност и његов искуствен свет. Па ипак, између идеје и њеног израза остаје један већински повор, који да би смањено човек залаже своје најбоље снаге духа, срж свога рада и — васпитава се.

Стога извор педагошког сазнања не треба тражити у идеји водиљини у искуственом свету, него у једној области која лежи између њих. Где и како год се човек прихвати да продре до Истине он се васпитава и васпитава. Њега васпитава вечна Лепота, Естетско, а васпитава се и тежећи њему. Његов напор да у свакој својој акцији одговори обавези Морала такође на њега утиче формативно, васпитно. Најзад он васпитањем добија оно унутрашње држање које га оспособљава за прихватање Божанске милости и откривење вечне истине.

1

Наука о васпитању није поникла из више или мање случајних скупљања педагошких искустава, нити ју је створио успех васпитачког рада. Пре би се могло рећи да се васпитањем човек подухвата да се приближи Истинитом и Лепом, Добром и Светом. „Изгледа да је чињеница да постоји једна дубоко укорењена тенденција у човеку која га побуђује да се здружи са другима у обожавању Нумена.“²⁾

Из те потребе постали су многи путеви и методе, искуства и сазнања, као и знање о њима.

Наука о васпитању има такође за циљ да баци више светлости на човека и испита душевне претпоставке његовог душевног уобличавања. Као друге науке она осветљава ту човекову функцију, то збивање у њему, које делимично пре сваког намерног васпитања и без

*) Чланак је изашао на немачком језику у часопису *Bildung und Erziehung*; 9. Jahrgang, Heft 7, Juli 1956, Frankfurt a. M.

2) J. Wach: *Sociology of Religion*; Chicago 1946, стр. 332.

њега тече, врши се, догађа се у њему. Она служи такође као основа и путоказ васпитног рада. Свест о потреби васпитања је првобитна; она прати сваки стваралачки рад. Систематизовањем сазнању о васпитању она се само појачава и употпуњује. При томе ипак треба мислити на то да у томе има опасности да под утицајем једностраних и погрешних теорија васпитање изгуби своју првобитну свежину и непосредност.

Један је од многих задатака педагогике да схвати, да објасни човеку активност, од функционално практичне, која се може васпитањем уобличити, до филозофске и религиозне. Свака активност има нешто специфично, својствено, и одређена је карактером поља рада. Али свака је приступачна васпитном утицају, и то се може утврдити. Тако је, нпр., васпитање воље специфично за свако уметничко или морално, војничко или религиозно васпитање узето понаособ, али носи у себи довољно општих елемената што нам омогућује да судимо о њему независно од области примене. „Мудрост је плод уравнотеженог развоја,“¹

Васпитач упућује свој поглед у унутрашњост, у најинтимније, најдубље код васпитаника. Нико се не задовољава увежбавањем вештина, сваки би хтео да обухвати целога човека, чак и онај који неће то да призна. Васпитни акт почиње духовним буђењем васпитаника, позивом на тражење себе. Сваки налази, међутим, себе кад се у њему пробуди потреба за идејом и кад он све своје тежње и акције оријентише према остварењу идеје. Човек носи у себи слику Бога и жели да се његов живот остварује с обзиром на то. Његово васпитање је у извесном смислу увек такође и самоваспитање. Све што не побуди снаге васпитаника упућене остварењу вредности губи се брзо или се подређује другим циљевима.

Васпитање је једно надзиђивање природнога и показује се свуда где човек добија свој духовни облик. Оно се показује већ у биолошком развоју и природном растењу, где поправља, дотерује и усавршава природне снаге или — напротив — покушава да их допуни или учини безопасним. Тело тежи свом идеалном облику. Али његово уобличавање је само један услов за активирање духа. Додуше телесни развој се збива по природним законима, али човек при томе утиче на основу свога знања о животу. Ако се узме у обзир да логос прожима цео живот онда је јасно да се у човеку као психофизичком бићу ништа не догађа што не би у исто време стајало под његовим васпитним утицајем. Кант је казао: „Човек постаје човеком тек васпитањем.“ То се само тако може разумети: *васпитање ствара међу основне функције човековог духа; оно је нераздвојно од свих других функција и свудаприсутно.*

Да би смо добили јасну слику о улози васпитања претставимо себи процес стваралачког рада на примеру уметника. Годинама је у напрегнутом стању уметник док му не дође изненада одлучна инспирација. Он залаже своје најбоље снаге, чини безброј покушаја, лутања, одрицања, да би тек онда дошао до циља. Он утврди цео свој живот да би остварио своје дело. Али када је оно створено оно зрачи свим оним снагама којима је створено. Културна дела човекова преставаљају његову тежњу Вечности. Царства се оснивају и смењују

¹) Whitehead: Science and the Modern World. New York 1926; p. 284.

цветају и пропадају, али велика дела која је човек створио у своме потезу према Вечноме остају. Искуствено остварена изражајна средства се мењају, али идеје чији су она гласник остају вечито.

Додуше, у апстракцији полази за руком да се доживљај истине — идеје уопште — издвоји из целосног процеса васпитања; у конкретној његовој датости они су нераздвојни. Већ тиме што се доживљава истина је задатак, апел и тражи васпитање. Amo intellectualis утиче васпитно, али и захтева васпитање. Зато се никакав духовни рад не може раздвојити од васпитања. Васпитање је засновано самом чињеницом да је истина идеја и није просто дата него задата. Зато се педагогика не сме да ограничи на „систематско утицање одраслих на дете.“ Она мора да иде даље, до процеса духовног формирања човека уопште. Прудоживљај Стварности у својој „неразвијеној али развоју приступачној“ (Дриш) сложености извор је васпитања. Човек васпитава и васпитава се чим упути свој унутрашњи поглед истинитом и лепом, добром и светом.

Човек доживљава позив, апел да се приближи свету идеја и свој живот наткрили „прилагођавањем“ духовне врсте. Ако пође за тим позивом он мора да се одлучи за неку специјалну област рада јер само ту успева васпитање као процес. То значи: васпитање мора да се ограничи да би водило према безграничном. Аналоги сваком другом културном раду. /

Отуда многи задаци за науку о васпитању. Њена област обухвата све облике припремања и оспособљавања за остварење вечних идеја, уколико се оне уопште јављају у искуственом свету. У томе лежи њена општост и научност. Ма да је васпитање увек срачунато на остварење једне идеје оно ипак остаје једно обухватно уобличавање духа, које се односи на целог човека. Оно иступа у име неке идеје чак и када се збива непосредно, „функционално“, и не иде за неким нарочито истакнутим циљевима.

Васпитање у знаку неке од поменутих идеја може се теоретски и методски изградити у систем који има своје специфичне ознаке и управо тиме своја преимућства и недостатке. Само тежња ка надвременом, универзалном остаје изван свих граница. Тако црква васпитава у ужем смислу само свој подмладак, али онда преноси своју културу на све људе и труди се да свој васпитни систем тако универзално уобличи да он постане сретство за васпитање човека уопште. Исти је случај са осталим васпитним системима. Сваки — ми смо склонили данас да мислимо готово једино на научне системе, ма да их је у историји било других исто тако утицајних — се труди да обухвати целокупно духовно уобличавање човека и одреди његов смисао са свога гледишта.

3

Ако се разматра проблем васпитања научног духа погрешно би било мислити само на школу и наставу. Научни дух се буди, јача и уобличава свуда где се сазнаје и освешћује рационалност Стварности; значи и изван науке где год се јави мишљење и мудрост.

Религија учи: Бог је свезнајућ, он је апсолутни ум. Човекова мудрост је његова сенка, отсјај, одраз. У индустрији, техници, привреди... свуда се рационални моменти сматрају као најважнији, општи, иако не битни. Научни дух их обухвата све. Васпитавати у том смислу, без обзира на област васпитања, значи у исто време стварати научни дух.

Тако је на делу и религиозно васпитање свуда онде где се буди религиозни дух и негује религиозни живот. Јер верски не васпитава само школа, нити само непосредно утицање на вернога, него такође и уметност, која указује на апсолутни карактер естетскога; наука на уопште све рационално, морал итд. Све васпитава за религиозног човека што указује на надискуственост истине и лепоте, морала и светости. Велики подвижник у својој хелији врши веома слаб непосредан утицај на људе, али његов живот у моралној чистоти и светој побожности утиче неизмерно много како на његове савременике тако и на каснија покољења.

Задатак је науке о васпитању да осветли све ове односе да их анализује и објасни. Ове ограничити на школу значило би исто као кад би се покушало да ограничи све мишљење на закључивање по једној силогистичкој фигури.

Ово се нарочито јасно може видети на примеру уметничког, научног или морално-религиозног васпитања. Кад би се уметничко васпитање схватило као дело школе то би значило узети део за целину. Можда не би било претерано рећи да школа може да пружи минимум уметничког васпитања; јер ово је одређено пре свега функционално, радно, животно. Смисао за естетско се буди читавим радом човека у привреди и индустрији, науци и религији. Он се јача како практичним тако и теоретским радом и животом. Исти је случај са научним и морално-религиозним васпитањем: ни у једном се учење не идентификује са васпитањем.

Схватање да сви изрази живота носе карактер васпитања потврђује се ако ствар посматрамо и са друге стране. Сав душевни живот је у функцији; дух се остварује само као функција. Нема у духовном животу крајњих стања, нема непроменљивих способности — како је то замишљала стара психологија моћи. Тако је бар са искуственим облицима душевног живота. Човек напредује или назадује, он се усавршава или опада, цвета или вене. Дух може да свладава својом активношћу не само тешкоће и сметње, него он тиме постиже и своју равнотежу и најбољи облик. Научни радник не застаје у своме истраживачком напону, уметник је неуморан у тражењу најбољег израза за своја доживљавања естетскога, морално-религиозни човек не мирује никад на своме путу Богу. Ми смо свесни слагања међу појединачним функцијама; јер дубоко доживљавање највише идеалне вредности прожима и сједињује све у целосној човековој личности.

Васпитање није у механичком подражавању или преношењу остварених културних добара. Оно носи у себи увек нешто спонтано, изворно самосвојно. То је чињеница коју зна сваки васпитач из сопственог искуства. И генијални васпитачки подухвати остају без успеха ако не побуде васпитаника на самоваспитање. Само кад из самог васпитаника нешто извире, кад се у њему спонтано буди, он је у стању да прихвати

васпитне утицаје. Из сопствених побуда тежи човек да прекорачи оквир свога искуственог живота, осећа потребу за унутрашњим уобличавањем, одређивањем, и неопходност да се потчини ономе што га води Богу. Велики претставник природних наука Ајнштајн говори слично: "Пре свега верујем... да једна од најјачих побуда које воде уметности и науци јесте бекство из свакодневног живота са његовом болном грубошћу и безнадном пустоши, из окова вечно променљивих жеља. Она вуче финији дух из личног живота у свет објективног гледања и разумевања." ¹⁾

Стваралачки принцип Стварности — љ у б а в — упућује човеков поглед већ од његовог детињства према горе. Он живи у њему и онда кад га погрешне теорије вежу за чулни свет. Дође тренутак кад се његово биће окрене Праизвору; ако не пре онда у смртном часу. Али већ за време живота човек не припада само искуственом свету; у свој својој везаности за искуствено дату околину он осећа свога Творца и свој ослонац. Потребно је само везати врлину и његове вредности за тај праоднос. Васпитање само негује оно што већ постоји у човеку иако у маломе; оно не даје ништа ново дечјој души. У крилу Творца је свако човечанско биће. Није стога тешко упутити човека Богу; исто тако није тешко вратити га Богу. Њему га води већ увођење у свет истине, лепоте и морала.

Утицај друштвене средине мења се непрекидно и веома је разноврстан. Сваки појединачан облик тог утицаја зависи са своје стране од промена у друштву. Са њима се мењају и спољни облици и путеви васпитања. Али у тој шареној разноврсности могу се наћи путеви, методе и циљеви који се стално понављају и показују. За педагога лежи у томе неисpunљив задатак. Како се преноси унутрашња структура једне заједнице на њене следбенике? Колики је утицај снажне, унутрашње изграђене личности појединца? Какав је међусобни однос главних области културног живота? Да ли се оне допуњују и усавршавају? Или се можда узајамно ометају и руше? Ови и многи други тешки а значајни проблеми постављају се педагогу. Они су како практично тако и теориски далекосежни.

4

Има много примера који говоре у прилог тврђењу да чак и најспецијалнији стручни рад уколико је васпитан захвата целу личност. Многи стручни радници су одлични васпитачи. То се може само тако тумачити што сваки, и најспецијалнији рад може и треба да се повеже са идејом. Иако се то тврђење у појединостима не може увек филозофски образложити или доказати, оно ипак претставља стару и доживљену животну истину. Тако је Хришћанство обухватило обадва момента; што стара филозофија није могла: сваки рад може се начинити службом Божјом ако се доведе у склад са морално—религиозним — уопште са идеалним захтевима. Зато треба имати на уму: не васпитава вештачки бравар вештачког бравара, инжењер инжењера, него морална личност моралну личност. Стручни рад јесте и остаје средство и прилика да се идејно доведе до утицаја. Ако има неуспеха он се мора тумачити прецењивањем једне или друге стране, идејног садржаја или стручног рада.

¹⁾ Mein Weltbild. Amsterdam 1919 Ip. 166.

Већ сама чињеница да се у једној области васпитања — нпр. научној — може разликовати „теоретичар“ од „практичара“ доказује да је васпитање обимније и разноврсније од онога што је приступачно појмовима науке о васпитању. Међу васпитачима преовлађују рационалисти и теоретичари. Али често више успеха показују управо мање школовани, док високошколовани васпитачи могу и да откажу. Ту се јављају сви проблеми односа човек-вредности, као и важан проблем улоге интелекта у васпитању. Педагошки интелектуализам је принуђен да тумачи вештачки све што је неприступачно интелекту. Тако нпр. стоји ствар са Хербартовим појмом „многостраних интереса“. С друге стране ирационализам није у стању да нађе уопште сигуран ослонац. Тако наука о васпитању осцилира између два екстрема. За чуђење је како је уопште могућно да се створи неки васпитни систем који се задовољава тиме да све практично-животно, уметничко и религиозно у појави васпитања прогласи за споредно или неинтересантно.

Свака човекова активност, ако се покуша да обухвати у свим њеним конзеквенцијама, води стваралачком принципу Стварности. Хербарт и његови следбеници сувише упрошћено су схватили васпитање кад су га сматрали као скоро искључиву ствар школе. На тај начин се један човечанско-универзални процес своди на нешто вештачко и само рационално.

Исто важи и о васпитачу. Васпитавају културна добра; васпитач васпита само утолико колико их начини сопственом духовном својином, уколико их је он усвојио тако да су она постала његов део а он њихов. Васпитавамо уколико смо и сами васпитани, даље не. Стога је пример толико утицајан: он је живи доказ могућности оживљавања вечитих вредности у датој искуственој ситуацији. Он помаже васпитанику у његовом тражењу сопственог пута према вредностима. „Оснивачи, пророци, апостоли и мистици водећих религиозних система; заједно са великим уметницима — који су такође на свој начин оруђа мистичке интуиције — претстављају прве инструменте верске истине који нас доводе у везу са надискуственим и металогијским аспектима Бесконачне Разноврсности“.¹⁾

Пример великог човека најлакше успоставља ону живу везу васпитаника са тим светом и јача његову живу веру у могућност остварења идеје у свакој датој ситуацији. Истраживачи, уметници и морално-религиозни људи врше стога тако дубок утицај што претстављају слику оствареног идеала, који није више у „царству идеја“ и од човека одвојен непремостивим јазом, него бар донекле излази у сусрет његовим напорима. Кант је рекао о научном раду — а то важи исто тако за сваки духовни рад — : „Осећам сву жеђ за сазнањем и жудни немир да у томе напредујем, али исто тако и задовољство при сваком кораку напред“.²⁾

5

Не ретко чује се у педагогици да је васпитање рад на остварењу нечега што тек треба да буде, а мисли се на морално усавршавање детета које расте. На тај начин се не може да оцени средишни значај идеја истинитог, лепог, доброг и светог, које треба остварити. Ове су

¹⁾ Sorokin, P.: Crisis of Our Age. New York 1946; p. 112

²⁾ Навод по Менцеру у Kantstudien. Bd 29; Heft 1/2 sp. 7.

додуше неисцрпљиве и не потпуно остварљиве, али воде човека у његовој борби за слободан душевни живот. И оне спадају у „идеалне захтеве“ (Симел.) Доживљај идеје је сам собом доказ за то да је човек оспособљен да себе прожме идејама и приближи их себи.

Прве побуде доживи дете улазећи све дубље у свет какав је замишљен у науци и уметности, моралу и религији. Поглед у свет слободне и вредности чини да му се биолошки живот прикаже као узан, ограничен, везан. Сваки интерес који тај свет побуди добија облик и правац, постаје путоказ и циљ. Ни једна од човекових активности не полази само из њега нити њоме управљају једино биолошке снаге. Свака тражи неки надвремени идеал. Дела великих уметника, наука са својим тековинама, религија са својим учењима и делима — све то обухвата човека и ствара једну богату атмосферу која прожима све кутове душе и свакодневног живота. За васпитача је важно да мисли о томе. Он сам доживљава цео тај свет вредности, смисла, вечности и труди се да у њега уведе и свога воспитаника. Он му га чини приступачним. Већ први корак младе душе преко граница искуственог света прилично је сигурна гаранција да ће начинити и следећи.

Скупљање чињеница о искуственим облицима васпитања датим у разним заједницама и епохама не може да пружи довољно материјала за изграђивање једног педагошког система. Васпитање мора да узме у обзир и утицај одозго, из света идеја. Оно што је искуствено остварено указује додуше на присуство тих утицаја, али не приказује њихов узрок. Зато чињенице из васпитања као појаве не могу да објасне све што се тиче њиховог смисла, правца и значаја.

Стога је јасно да педагогика не може да буде чиста искуствена наука. То се доказује многим неуспелим покушајима да се она начини таквом. Могућно је и потребно говорити о међусобној помоћи између педагогике и осталих друштвених наука. Историја, етнологија, психологија, социологија — све бацају светлост на васпитање и помажу науку о васпитању. Али све оне иду пре свега за својим сопственим циљевима. Прву и потпуну светлост на васпитне тежње и утицаје може да баци само педагошка наука. Само она има пуно разумевање за присуство идеја у духовном уобличавању детета и одраслога. Стога наука о васпитању стоји ипак ближе филозофији него ма којој искуственој науци. Обично се тврди обратно. „Било би кажњиво“, каже Флитнер, „ако се не би нова медицинска, психолошка и социолошка сазнања искористила и педагошки“. ¹⁾ Али се не сме заборавити да би исто тако било „кажњиво“ не искористити у медицинским и другим друштвеним наукама педагошки поглед на душевни живот. Многа „решења“ природнонаучног и моралног просвећивања не би била тако површна кад би се узимало у обзир и педагошко искуство о сложеном душевном животу човека. Човек је само онда пуна личност кад у свим својим акцијама тежи савршенству. Као искуствена наука испитује педагогика методе и средства која припремају процес оживљавања идеја у детету и упућују васпитни утицај. Васпитавање се мора замишљати аналого религиозном преобраћању, као духовни препорођај. Додуше човеку је немогућно доћи до Бога, али он се може припремити да при-

¹⁾ Systematische Pädagogik, Breslau 1933; p. 17.

хвати истину од Бога и буде достојан откривења. Исто важи и за науку и уметност; инспирација се не може постићи по вољи и присилно; она долази одозго. Напором воље може се постићи само унутрашња припрема. Продирање идеја у свет искуства збива се једино путем који религија обележава као „откривење“.

Овај доживљај интересује пре свега педагога. Његова сарадња на друштвеним наукама је потребна, јер он не само да доприноси јасноћи решења него им и помаже да објасне њихов значај за човека уопште. Погледу педагога приказује се живот одређен идејом; он види формативну снагу вредности.

Можда би се могло рећи да појам истине у педагогици обухвата више него у другим наукама. Јер за њу није довољно да утврди чињенице, она одмах осећа присуство идеје или вредности, која утиче формативно на дух васпитаника. Ако претставимо васпитни акт да би смо га тачније одредили морамо у њему наћи утицај идејног васпитног чиниоца. Али он остаје увек само субјективан васпитни чинилац и може се стога само психолошки испитивати. Дете доживљава истину својим учењем и знањем. Педагогика баца апсолутну светлост на искуствено знање, што васпитава, утиче уобличавајући, оплемењујући. Остаје првенствено право Апсолутнога да поново прихвати човека из његове везаности за просторно-временску стварност.

X

Задржавамо се на чињеници да педагошка истина не спада само у свет искуства. Она говори о човековом учешћу у надискуственом свету. Кад напротив социологија говори о тежњама и циљевима друштва, утврђује их у друштвеним променама и тиме мисли да их довољно објашњава, она заборавља да су то само животни и искуствени циљеви. Томе се мора додати још нешто! Педагог испитује не само корачање човека ка идеји, него и његово унутрашње уобличавање за којим он тежи да би се оспособио за успешно корачање тим путем. Он мисли и на формативан утицај свог сопственог рада на васпитању.

Разлика између науке о васпитању и других наука прилично је велика, чак и између ње и њој блиских наука психологије и социологије. Ове последње имају за циљ да испитују појаве и евентуално нађу законе. Напротив, педагогика полази од општег и иде према појединачном, према индивидуалном случају. Васпитни акт се доживљава увек у датој, специфичној ситуацији, како од стране детета тако и од стране васпитача. Типично, универзално не значи много за васпитача и васпитаника. Напротив, конкретан случај показује пут и могућност за акцију у датом тренутку и датој ситуацији. У овом лежи значај религије као васпитног чиниоца. Она узима сваку истину као један случај, у коме се показује утицај Апсолутнога на живот. Знање религиозног човека служи као регулатив за живот у светости. Кад овде ипак дође до сукоба између теорије и праксе то је под утицајем теоретскога момента у човеку, који може постати битан црта и код религиозног човека. За чисто религиозног човека једини

је прави циљ и смисао живота живот у Богу. Тај живот извире из учења, објашњава га и доказује. Божанска истина није само истинита; она је и свуда продорна, животно-формативна и управљајућа. Онога који је сазна она чини „Божјим човеком“.

R e s i m é

D-r. RADMILO VUČIĆ

DIE QUELLEN DER PÄDAGOGISCHEN ERKENNTNIS

Aus der Tatsache, dass der Mensch in seinem Werk die ihn leitende Idee nie vollkommen zu realisieren vermag, entsteht seine erzieherische Anstrengung. Der Mensch bemüht sich zum Wahren und Schönen, Guten und Heiligen vorzudringen. Zu diesem Beruf erzieht er sich und seine Jugend.

Deswegen kann die Erziehungswissenschaft nicht eine Erfahrungswissenschaft sein: die Erziehung als bloße Gegebenheit ist unerklärlich. Sie kann auch keine reine Ideenlehre sein: die Ideen sagen nichts über ihre Erscheinungsformen und — Wege aus. So hat die Erziehungswissenschaft ihr Arbeitsfeld in einem Bereich zu suchen, das zwischen der Ideen — und der empirischen Welt liegt. Ihre Aufgabe ist die Erfassung der menschlichen Aktivität, vom Praktischen, funktionell Erziehbaren, bis zum Philosophischen und Religiösen.

Erziehung ist ein Überbauen des natürlichen und überall dort am Werke, wo der Mensch seine geistige Form erbaut, d. h. in der Wissenschaft und Kunst, Moral und Religion. So machen alle Gebiete des menschlichen Schaffens, alle Formen der Vorbereitung und Ausrüstung für die Realisation der ewigen Ideen, Gegenstand der erziehungswissenschaftlichen Untersuchung aus. Der Begriff der Wahrheit ist für die Erziehungswissenschaft umfangreicher als für andere Wissenschaften. In der Tatsache, im erzieherisch Gegebenem findet sie die Anwesenheit der Idee, den Beweis ihrer Wirkung. Sie steht deswegen immer näher der Philosophie und Religion als irgendeiner Erfahrungswissenschaft.

Резюме

Д-р РАДМИЛО ВУЧИЧ

ИСТОЧНИКИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ

Из факта что человек никогда не может в полностью реализовать идею — которая его ведёт, происходит его воспитательное напряжение. Человек чувствует в себе исконное стремление двинуть себе до света истины и красоты, добра и света. В этой цели он воспитывается и воспитывает свою молодеж.

Наука о воспитании для того не может быть эмпирическая: воспитание как факт простой, необъяснимое. Она не может быть ни только учение о идеях: иде и не говорят ничего о своим путям и формам осуществлении, наука о воспитании должна искать область своей деятельности в одной области, которая лежит между светом идеях и светом эмпирии. Её задача обнять всю человеческую активность от практической и функциональном воспитанию приступительном — до философской и религиозной.

Воспитание в человеке одно созидание природного в человеке и всюду где человек созидает свою духовную форму. Все области человеческой креации, все формы приготовления способствования для реализации вечных идей сочиняют предмет педагогических исследований. Понятие истины шире в науке о воспитании но в остальных наукам. Она в факте находит присутствие и влияние идеи. Потому она стоит ближе философии и религии но некоторой эмпирической науке.